

„Праўда вочы коле“ — гэта вельмі трапна. „Праўда перамагае“ — а гэта ўжо вельмі сумнеўна.

Пакрыўджаныя, якія мараць пра тое, каб „людзьмі звацца“, заўсёды пражныя праўды і справядлівасці. Гэткіх праўдашукальнікаў у нас звычайна лічаць дзівакамі — прагматычны розум уважае, што ўсё роўна ніякай праўды ня знойдзеш, толькі клопату набярэшся на сваю галаву.

Гэтае, здавалася б, нэўтральнае слова ў найноўшай гісторыі непазьбежна набывала сацыяльную афарбоўку. У Беларусі гэта пачалося, мабыць, з „Мужыцкай праўды“ Кастуся Каліноўскага. А ў розных савецкіх анталёгіях „Казкі народаў СССР“ беларуская народная творчасць вельмі часта была прадстаўленая толькі адной казкай — „Ленінская праўда“. Гэткае адметна беларускае праўдашукальніцтва ўжо ня раз заводзіла наш народ у глухія куты гісторыі.

Слова „праўда“, як і даўгі шэраг іншых „гучных“ словаў — народ, памяць, радзіма, мір — было зняслаўленае таталітарнымі рэжымамі, асабліва геаграфічна нашым — савецкім. Праўдаю звалася тое, што адпавядала патрабаванням рэжыму, нават самая апошняя мана і хлусня. Найяскравей гэты факт выяўляўся ў форме й зьмесьце галоўнай бальшавіцкай газеты, якая так і звалася — „Праўда“. Тое, што праўдаў шмат і ўсе яны могуць быць розныя, давалі нам зразумець і назовы шматлікіх іншых, драбнейшых газэтаў — „Камсамольская праўда“, „Піянэрская...“, „Мінская...“, „Гродзенская...“, „Магілёўская...“. Былі „праўды“ і іншамоўныя — літоўская „Tiesa“ і нават орган ФРГэшных камуністаў — „Die Wahrheit“. Аднак людзі ўсё адно ведалі, што ў гэтых „праўдах“ праўды няма.

Квінтэсэнцыю таталітарнага разуменьня праўды трапна ўхапіў Джордж Оруэл. Установа, якая ў ягонай антыўтопіі займалася фальшаваньнем гісторыі і дэфармацыяй рэальнасьці, называлася Міністэрствам Праўды. Шкада, што Оруэл не дажыў да сёньняшняга дня — як бы хацелася прагуляцца зь ім па менскіх праспэктах...

Праўда

Сяржук Сокалаў-Воюш

Праўда адна, але ў кожнага свая праўда.

Праўда паходзіць ад стараславянскага слова „правъ“, якое мае безьліч значэньняў і вытворных.

У нагах праўды няма — кажуць таму, хто ходзіць у пошуках праўды.

Шукальнікі праўды найчасцей былі першымі кандыдатамі ў турмы, на высылку, на расстрэл.

Па праўдзе кажучы, ня кожны хоча глядзець праўдзе ў вочы, бо праўда вочы коле... Што праўда, то праўда...

У XIX стагодзьдзі наш народ меў адну праўду: „Мужыцкую“. У XX-м стала многа маленькіх праўдаў: „Сельская праўда“ — у Жабінцы, „Дняпроўская...“ — у Дуброўне, „Дзвінская...“ — у Дрысе, у Нароўлі — „Прыпяцкая...“, у Астраўцы — „Астравецкая...“, у Пінску — „Палеская...“. „Ленінскіх праўдаў“ было дзьве: адна ў Віцебску, другая — у Ельску. Але ўсе гэтыя тутэйшыя праўды мелі за першакрыніцу адзіную — маскоўскую.

Горкая праўда, чыстая праўда, голая праўда, сьвятая праўда.

XX стагодзьдзе пакіне па сабе *праўду* пра Чарнобыль і Курапаты, пра Беларускаю Народную Рэспубліку і Беларускаю Краёвую Абарону, *праўду* пра камунізм і *праўду* пра РБ.

Паэты ведаюць, што рыфма адкрывае таямніцу кожнага слова... На слова „*праўда*“ рыфмы няма.

Праца

Міхась Скобла

Працавіты, выпрацоўка, працоўны, беспрацоўны, супрацоўнік. А мудры Насовіч падае яшчэ з паўтузіна словаў, ад якіх нашыя вушы ўжо пасьпелі адвыкнуць: *працаваньне, працаваны, працавітка* і нават *працавітачка* — гэтак называлі маладзіцу, у якой работа спорылася ў руках і якая за бяседным сталом высьпеўвала:

Гарэлачкі, акавітачкі,
Дзеся мяне, *працавітачкі*...

Завіхаліся людзі на ўласнай зямлі, даглядалі сваю гаспадарку, і адносіны да *працы* былі паважныя, самавітыя. *Працуем* — смак чуем, *праца* з балота робіць залота, *праца* гадуе — а лянота марнуе...

Ды зьявіліся калгасы, і час, праведзены ў полі ці на таку, стаў называцца „*працадзень*“. Паводле колькасьці *працаднёў* дзяржава вызначала, каго павесіць на дошку гонару, каго ўзнагародзіць мэдалём „За *працоўную* *доблесць*“, а каго і зрабіць нават *Героем сацыялістычнай працы*.

Слова „*праца*“ ўваходзіла ў набор абавязковых ідэялягемаў, якімі камуністычная партыя тлуміла людзям галовы. Любы кіраўнік *працоўнага* калектыву мусіў мець чырвоную кніжачку за пазухай і ведаць, што і як гаварыць у мікрафон ці перад камэрай. Як той прараб зь верша раньняга Ўладзімера Някляева:

Давай пішы з абзаца, ці як у вас там звычайна:
Навекі слава *працы*, БССР і клічнік!

Але ў адным выпадку звычайнае слова „*праца*“ ўсё ж заслугоўвае на вялікую літару. Гэткі назоў мела зэльвенская раённая газэта, дзе зрэдку зьяўляліся вершы Ларысы Геніюш.

Яшчэ пры жыцьці аўтаркі.

Працадзень

Уладзімер Арлоў

Працадзень — слова, якое прысутнічае толькі ў мовах народаў былога Савецкага Саюзу і якое архіскладана перакласьці на любую мову гэтак званага далёкага замежжа.

Тлумачальны слоўнік беларускае мовы паведамляе, што *працадзень* — гэта адзінка ўліку працы ў калгасах, якая вызначала долю калгаснікаў у даходах.